

Aktywna polityka społeczna z perspektywy Europy socjalnej

redakcja naukowa

Krzysztof Piątek

Arkadiusz Karwacki

Toruń 2007

Recenzenci
prof. dr hab. Anna Kotlarska-Michalska
prof. zw. dr hab. Andrzej Olubiński

Redakcja
Paweł Sobierajski

Korekta
Janina Malinowska

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s. c.
Toruń 2007

**Publikacja dotowana ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
oraz Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu**

ISBN 978-83-89163-25-7

Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s. c.

87-100 Toruń, ul. Nieszawska 33, tel. 056 678-10-19, fax 056 651-42-51
http: www.szkolna.pl/akapit e-mail: we.akapit@intelink.pl

Skład i druk: DRUK-TOR

Arkadiusz Durasiewicz

Świadczenia rodzinne w Polsce, Niemczech i Wielkiej Brytanii – aspekt porównawczy

Wprowadzenie

Przystosowanie się rodzin ubogich lub średniozamożnych do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej jest trudne. Wzrasta znaczenie czynników różnicujących warunki bytu rodzin: problem mieszkaniowy, bezrobocie, zakres dostępności usług, brak odczuwalnej poprawy poziomu życia wielu rodzin i w związku z tym obniżenie poczucia bezpieczeństwa. Znaczna część rodzin boryka się z trudnościami, ograniczając swoje potrzeby, a wysiłki podejmowane przez państwo w celu ochrony rodzin najbardziej potrzebujących nie równoważą odczuwanych przez te rodziny trudności.

Konsekwencją szybkiego rozwoju gospodarczego krajów jest rosnące rozwarstwienie dochodów społeczeństwa. Pogłębia się różnica pomiędzy dochodami osób najzamożniejszych i najbardziej potrzebujących, utrzymujących się głównie ze świadczeń socjalnych, przy czym grupa osób żyjących w ubóstwie rozszerza się. Dlatego ciągle aktualne jest pytanie o zakres społecznej solidarności, czyli – na ile ograniczyć dochody najbogatszych, aby móc pomóc najbardziej potrzebującym.

Bieda w każdym stadium życia człowieka jest zjawiskiem wymagającym przeciwdziałania, jednak ma ona szczególnie negatywny wpływ na życie człowieka, jeśli występuje w dzieciństwie. Problem ten jest szczególnie trudny w rodzinach wielodzietnych. Ze względu na niskie kwalifikacje przeważającej części rodziców prawdopodobieństwo pozostawiania bez pracy jednego lub nawet dwojga z nich jest bardzo duże. Tymczasem niskie kwalifikacje rodziców sprawiają, że nawet zatrudnienie ich obojga często nie pozwala na zlikwidowanie w tych rodzinach biedy. Dlatego, uznając walkę z bezrobociem za podstawowe i konieczne narzędzie do walki z ubóstwem, zauważyć

należy, że w przypadku wielu rodzin jest ono niewystarczające. W odniesieniu do niezamożnych rodzin z dziećmi powinny być zastosowane różnorodne formy pomocy, bowiem problemy rodziny i dzieci mają charakter interdyscyplinarny.

Definicja rodziny i określenie rodziny

Zgodnie z art. 16 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa. Według *Encyklopedii powszechnej* [1985] **rodzina** to jedna z podstawowych grup społecznych. Zazwyczaj jako rodzinę rozumie się dwójkę partnerów i wychowywane potomstwo.

W *Ustawie z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych* ilekroć jest mowa o **rodzinie** – oznacza to odpowiednio następujących członków rodziny: małżonków, rodziców, opiekuna prawnego dziecka, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci do ukończenia 24. roku życia (do ukończenia przez dziecko nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia lub 24. roku życia, jeżeli dziecko kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności).

Rodzina odgrywa ważną rolę w kształtowaniu, rozwoju i wychowaniu młodego pokolenia. Stanowi ona specyficzne środowisko wychowawcze nie tylko dla dzieci, ale również dla osób dorosłych. Jakość związku, jaki istnieje pomiędzy mężem a żoną, jest dla rodziny bardzo ważna, ponieważ warunkuje jej istnienie. To od życzliwej atmosfery, wzajemnego zaufania, wzajemnej pomocy itd. będzie zależeć jej prawidłowe funkcjonowanie. Rodzina pełni szereg funkcji, z których najważniejszą jest urodzenie oraz wychowanie potomstwa.

Istota świadczeń rodzinnych

Dla prawidłowego funkcjonowania rodziny ważne jest, aby miała ona zapewnione odpowiednie warunki bytowe, w szczególności dochód pozwalający zaspokoić co najmniej podstawowe potrzeby, także mieszkaniowe, odpowiednią opiekę zdrowotną, możliwość edukacji swoich członków, w tym przede wszystkim dzieci, szeroko rozumiane bezpieczeństwo. Jedną z najbardziej potrzebnych form pomocy dla rodzin niezamożnych zdaje się być pomoc finansowa. Realizowana jest przede wszystkim poprzez system świadczeń rodzinnych, który stanowi podstawowy instrument polityki rodzinnej. Dlatego też świadczenia rodzinne powinny być wykorzystane do realizacji jej celów, do których należy przede wszystkim tworzenie warunków dla powstania i rozwoju rodziny, a zwłaszcza dla prawidłowego wypełniania funkcji rodzinnych, w szczególności: prokreacyjnej, opiekuńczej, wychowawczej, edukacyjnej.

Świadczenia rodzinne w Polsce

Zasiłek rodzinny jest świadczeniem rodzinnym podstawowym uzupełnianym dodatkami przyznawanymi w związku z zaistnieniem określonych sytuacji. Do zasiłku rodzinnego przysługują następujące dodatki z tytułu:

- 1) urodzenia dziecka,
- 2) opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- 3) samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
- 4) samotnego wychowywania dziecka,
- 5) wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- 6) kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- 7) rozpoczęcia roku szkolnego,
- 8) podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania [Balcerzak-Paradowska 2004, s. 233].

Do powyższych świadczeń dochodzi zaliczka alimentacyjna, która przysługuje osobie uprawnionej do ukończenia 18. roku życia albo, w przypadku gdy uczy się lub studiuje, do ukończenia 24. roku życia.

Świadczenia rodzinne w Niemczech

Kindergeld to niemiecki odpowiednik zasiłku rodzinnego w Polsce – przysługuje on i obowiązuje na terenie Niemiec. W Niemczech wynosi on 154 euro miesięcznie, czyli 1 848 euro rocznie, na dziecko. Jest to piętnaście razy więcej niż w Polsce. Wielodzietne rodziny, mające więcej niż 3 dzieci, otrzymują na czwarte dziecko i każde następne po 179 euro miesięcznie, co stanowi 2 148 euro rocznie. Prawo do zasiłku mają dzieci, które nie ukończyły 27. roku życia i uczą się. Przy czym dzieci do 18. roku życia otrzymują zasiłek rodzinny bez ograniczeń. Na dziecko powyżej 18. roku trzeba dostarczyć zaświadczenie, że się dalej uczy. Nie może też mieć ono miesięcznych dochodów wyższych (dodatkowa praca, stypendium itp.) niż 7 680 euro rocznie. O zasiłek rodzinny może ubiegać się rodzic pracujący i zameldowany w Niemczech [<http://www.media.wp.pl>].

Do dodatku rodzinnego przysługuje dodatek wychowawczy (*Kinderschulschlag*). Oprócz tego z tytułu opieki nad dzieckiem przysługuje zasiłek wychowawczy (*Erziehungsgeld*), a z tytułu samotnego wychowywania dziecka (*Unterhaltsvorschuss*).

Świadczenia rodzinne w Wielkiej Brytanii

Child Benefit jest zasiłkiem rodzinnym dla rodziców wychowujących dzieci, płaconym na każde dziecko niezależnie od dochodów i oszczędności.

Zasiłek może również otrzymywać osoba adoptująca dziecko oraz osoba, która ponosi koszty związane z utrzymaniem dziecka.

Oprócz zasiłku rodzinnego w Wielkiej Brytanii występuje zasiłek dla rodzin pracujących z dziećmi (*Child Tax Credit*) i zasiłek dla osób pracujących (z dziećmi) o niskich zarobkach (*Working Tax Credit*).

Do tego dochodzą świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka – dodatek na utrzymanie dziecka (*Child Maintenance*) i dodatek dla owdowiałego rodzica (*Widow's Benefit*).

Tabela 1 przedstawia wydatki z budżetu każdego państwa na trzy główne formy pomocy z jakich korzystają rodziny, czyli: zasiłek rodzinny, zasiłek wychowawczy i świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka. Ponadto tabela pokazuje również ilość osób korzystających z poszczególnych zapomóg w Polsce, Niemczech i Wielkiej Brytanii.

Jak widać z przedstawionych danych, w stosunku do ogółu mieszkańców danego kraju z zasiłku rodzinnego najwięcej osób skorzystało w Polsce. Liczba ta jest o 12 815 805 osób większa niż w Niemczech i 14 646 805 większa niż w Wielkiej Brytanii. Liczba osób korzystających z zasiłku rodzinnego w Polsce stanowiła 57% ogółu społeczeństwa, a liczba wydatków na zasiłek rodzinny stanowiła 1,73% ogółu wydatków z budżetu państwa. W Niemczech liczba osób korzystających z zasiłku rodzinnego stanowiła 11,1% ogółu społeczeństwa, a liczba wydatków na zasiłek rodzinny stanowiła 12,5% ogółu wydatków z budżetu państwa. W Wielkiej Brytanii natomiast statystyki przedstawiały się następująco: liczba osób korzystających z zasiłku rodzinnego stanowiła 12,2% ogółu społeczeństwa, zaś liczba wydatków na zasiłek rodzinny stanowiła 0,2% ogółu wydatków z budżetu państwa. Wielkiej Brytanii jak i w Niemczech odsetek osób korzystających z zasiłku rodzinnego kształtuje się prawie na takim samym poziomie. Jeżeli chodzi natomiast o wydatki na zasiłek rodzinny to najmniejsze nakłady finansowe przeznaczone są na ten cel w Polsce. Najwięcej środków finansowych na zasiłki rodzinne przeznaczane jest w Niemczech. Porównując powyższe dane okazuje się, że Polska na tle Niemiec i Wielkiej Brytanii wypada najgłębiej. Posiada największą ilość osób korzystających z zasiłków rodzinnych i najmniejsze wydatki przeznaczane z budżetu państwa na ten cel. Spowodowane jest różnymi kwestiami i uwarunkowaniami. Szczególną rolę odgrywa przede wszystkim sfera pracy. Racjonalne gospodarowanie zasobami pracy, ograniczenie bezrobocia, które w Polsce kształtuje się na wysokim poziomie (stopa bezrobocia w Polsce na dzień 31 lipca 2006 r. – 15,7%) i jest głównym czynnikiem kreującym ubóstwo. Ponadto stworzenie takiego systemu prawa pracy i zabezpieczenia społecznego, który ułatwiłby pracownikom godzenie obowiązków zawodowych z rodzinnymi. Niedoskonałości w tej kwestii powodują często, że przynajmniej jedno z rodziców pozostaje bezrobotne.

Tabela 1. Wydatki i ilość osób korzystających z zasiłku rodzinnego i wychowawczego oraz świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka w Polsce, Niemczech i Wielkiej Brytanii według roku 2004.

Świadczenia	Polska		Niemcy		Wielka Brytania	
	Wydatki w euro	Ilość osób korzystających	Wydatki w euro	Ilość osób korzystających	Wydatki w euro	Ilość osób korzystających
Zasiłek rodzinny	778 775 866	22 008 805	29 020 000 000	9 193 000	1 589 468 354	7 352 000
Zasiłek wychowawczy	234 692 269	724 858	3 648 000 000	647 000	Nie występuje	Nie występuje
Świadczenie z tytułu samotnego wychowywania dziecka	523 609 859	3 209 441	836 000 000*	488 840*	102 075 949**	203 000^

Objaśnienia:

* dane z <http://www.wirtschaftswetter.de/archiv/news200512.html>

^ dane z http://www.dwp.gov.uk/asd/asd1/stats_summary/Stats_Summary_Oct_2005.pdf

** dane z budżetu Wielkiej Brytanii

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Statistisches Bundesamt Deutschland i Budżetu Wielkiej Brytanii na lata 2004–2005

W Wielkiej Brytanii problem ten został rozwiązany już w 1997 r. nowymi unormowaniami polityki rodzinnej. W Polsce nadal jest to problem, który powinien być rozwiązany poprzez nowe formy zatrudnienia. Ponadto ogromną rolę odgrywa poziom dochodów rodzin i sytuacja materialna rodzin. Pieniężne świadczenia rodzinne stanowią więc niezwykle ważny instrument wspierania rodzin. System świadczeń rodzinnych powinien powoli znosić różnice i ujednolicać poziom w otrzymywaniu świadczeń. Z jednej strony jest to spowodowane zróżnicowaniem sytuacji dochodowej rodzin i potrzebą pomocy dla rodzin o niskich dochodach, z drugiej zaś skierowaniem pomocy na realizację funkcji wychowawczej i opiekuńczej rodzin. Ponadto istniejąca sytuacja materialna, jak i system wynagrodzeń nie pozwalają rodzinom na zaspokojenie potrzeb, w tym nieraz podstawowych, utrzymujących rodziny przy życiu. Dlatego też świadczenia rodzinne stanowią niezbędny element w zaspokajaniu potrzeb rodziny.

Tabela 1 przedstawia również wydatki i ilość osób korzystających z zasiłku wychowawczego. W Polsce z zasiłku wychowawczego (od 1 maja 2004 roku dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego) skorzystało 724 858 osób. Liczba ta stanowiła 1,9% ogółu społeczeństwa. Wydatki z budżetu państwa na ten cel zostały przeznaczone w kwocie 234 692 269 euro i kwota ta stanowiła 0,5% ogółu wydatków z budżetu państwa. W Niemczech z zasiłku wychowawczego skorzystało 647 000 osób i liczba ta stanowiła 0,8% ogółu społeczeństwa. Wydatki z budżetu państwa na wypłatę zasiłków wychowawczych ukształtowały się na poziomie 3 648 000 000 euro i kwota ta stanowiła 1,6% ogółu wydatków z budżetu państwa. W Wielkiej Brytanii zasiłek wychowawczy nie występuje. W kraju tym występuje jedynie zasiłek macierzyński. Po urodzeniu dziecka matce przysługuje urlop macierzyński w ilości 14 tygodni. Wysokość zasiłku macierzyńskiego wynosi 90% wynagrodzenia przez 6 tygodni, a po 6 tygodniach pobierana jest kwota zryczałtowana. W tym porównaniu Polska wypada najgłębiej. Posiada liczbę osób korzystających z zasiłku wychowawczego o 77 858 większą od Niemiec, zaś wydatki na realizację tego świadczenia o 3 413 307 731 euro niższe. Dlatego też, niezbędne jest zwiększanie przez państwo budżetu na pomoc społeczną, a szczególnie wchodzące w jej skład pieniężne świadczenia rodzinne. Oczywiście najlepiej w przypadku zasiłku wychowawczego wypadają Niemcy, mające szeroko rozbudowany system socjalny i pomoc dla rodzin. Zasiłek wychowawczy w Niemczech przyznawany jest w ramach uwarunkowań państwowych, ale również w ramach poszczególnych landów, co potwierdza szeroko rozwiniętą politykę rodzinną i pomoc dla rodzin, a także wspieranie rodzin w celu rozwoju funkcji prokreacyjnej rodzin i opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela 1 informuje też o ilości osób korzystających z pomocy w formie świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka, a także ukazuje wydatki na ten cel z budżetów państw. W Polsce do 30 kwietnia 2004 r. obowiązywały świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Świadczenie to miało na celu pomoc rodzinom, które nie mogły wyegzekwować należnych im alimentów od osoby zobowiązanej do ich świadczenia. Od 1 maja 2004 r. weszła w Polsce *Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r.* i przestał obowiązywać fundusz alimentacyjny. Osobom samotnie wychowującym dzieci przysługiwał dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka lub samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych. Od następnego roku zaczęła obowiązywać w Polsce *Ustawa o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej z dnia 22 kwietnia 2005 r.* Od tego momentu dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje wdowie lub wdowcowi, albo w przypadku gdy ojciec dziecka jest nieznan. Pomoc państwa w postaci zaliczki alimentacyjnej adresowana jest do dzieci uprawnionych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna, jeżeli dziecko: jest wychowywane przez osobę samotnie wychowującą dziecko, jest wychowywane przez osobę pozostającą w związku małżeńskim z osobą, która przebywa w zakładzie karnym powyżej 3 miesięcy albo jest całkowicie ubezwłasnowolniona, jest osobą uczącą się, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych. W sumie ze świadczeń z tytułu samotnego wychowywania dziecka skorzystało w Polsce w 2004 roku 3 209 441 osób. Liczba ta stanowiła 8,3% ogółu społeczeństwa. Wydatki z budżetu państwa na realizację tego świadczenia wyniosły 523 609 859 euro i kwota ta stanowiła 1,2% ogółu wydatków z budżetu państwa. W Niemczech z zasiłku dla osób samotnie wychowujących dzieci skorzystało 488 840 osób i liczba ta stanowiła 0,6% ogółu społeczeństwa. Wydatki poniesione na realizację tego świadczenia wyniosły 836 000 000 euro i stanowiły 0,4% ogółu wydatków z budżetu państwa. W Wielkiej Brytanii ze świadczeń z tytułu samotnego wychowywania dziecka skorzystało 203 000 osób. Liczba ta stanowiła 0,3% ogółu społeczeństwa. Wydatki na ten cel z budżetu państwa ukształtowały się na poziomie 102 075 949 euro i kwota ta stanowiła 0,01% ogółu wydatków z budżetu państwa. Biorąc pod uwagę powyższe dane należy zauważyć, że również i w tym przypadku (podobnie, jak i w przypadku zasiłku rodzinnego oraz wychowawczego) Polska wypada najsłabiej. Posiada największą ilość osób korzystających ze świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka przy niewielkich wydatkach na ten cel. Tak wysoka ilość osób korzystających ze świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dzieci spowodowana jest coraz bardziej poszerzającą się liczbą związków kohabitacyj-

nych oraz zwiększającą się coraz bardziej liczbą rozwodów. W Polsce najwięcej jest rodzin typu małżeństwo z dziećmi, ale ich liczba w okresie międzypisowym (1988-2002) zmniejszyła się z poziomu 6,3 mln do 5,9 mln. Udział tej kategorii rodzin w ogólnej strukturze rodzin zmniejszył się z poziomu 61,8% w 1988 r. do poziomu 56% w 2002 r. W okresie międzypisowym wzrosła, choć nieznacznie (wzrost o 5,5%), liczba małżeństw bezdzietnych. W NSP 2002 spisano 197,4 tys. związków typu „kohabitacja” (par nieformalnych), z czego 75% mieszkało w miastach. Większość par nieformalnych (56,1%) posiadała dzieci. Rodziny oparte na związkach nieformalnych (partnerzy bez dzieci i partnerzy z dziećmi) stanowiły łącznie 1,9% w ogólnej liczbie rodzin w roku 2002. Obserwowany stan i zmiany to konsekwencja przemian w sferze procesu formowania, rozwoju i rozpadu rodzin. Ich oznaką jest znaczący spadek liczby nowo zawieranych małżeństw wynikający głównie z obniżenia skłonności do zawierania związków, opóźniania wieku zawarcia związku (odkładanie w czasie decyzji o zawarciu związku), wzrost liczby i natężenia rozwodów. W latach 1988–2003 ogólny współczynnik zawierania małżeństw wśród kobiet obniżył się z poziomu 0,88 do 0,57, co oznacza spadek o 35%¹. Sytuacja ta powoduje, że do dnia dzisiejszego wzrasta liczba osób korzystających z zapomóg dotyczących samotnego wychowywania. Ustawodawcy starają się wprowadzać nowe rozwiązania w tym kierunku (jednym z nich było wprowadzenie zaliczki alimentacyjnej), ale mimo starań i pewnych zmian, cały czas kwota wydatków z budżetu państwa powinna być większa na realizację tych świadczeń. W porównaniu trzech krajów znowu najlepiej wypadają pod tym względem Niemcy. Realizowana przez nich polityka rodzinna i budżetowa pozwala w pełni zaspokoić potrzeby rodziców samotnie wychowujących dzieci na dość wysokim poziomie, co jest przede wszystkim spowodowane wysokim procentem ogółu wydatków z budżetu państwa na ten cel w stosunku do liczby osób korzystających (samotnych rodziców). Dlatego też zaspokajanie potrzeb rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych jest uzależnione od typów rodzin, co widać w powyższej analizie. Całkiem inaczej w Polsce przedstawia się sytuacja rodziny pełnej pobierającej zasiłek rodzinny z dodatkiem z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego od rodziny wielodzietnej pobierającej zasiłek rodzinny z dodatkiem z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego i dodatkiem z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, a całkiem inaczej sytuacja samotnego rodzica otrzymującego zasiłek rodzinny, dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka i dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego. Tak samo w przypadku

¹ http://www.unic.un.org.pl/rok_rodziny/wp_ewa-fratczak.php

Niemiec całkiem inaczej przedstawia się sytuacja rodziny pełnej pobierającej zasiłek rodzinny i zasiłek wychowawczy od rodzica samotnie wychowującego dziecko pobierającego zasiłek rodzinny, zasiłek wychowawczy i zasiłek z tytułu samotnego wychowywania dziecka.

Ponadto w każdym z państw rodzina otrzymuje różne dodatkowe formy wsparcia do zasiłku rodzinnego. W Polsce są to na przykład dodatki przyznawane w celu jednorazowego wsparcia finansowego dla rodziców – dodatek z tytułu urodzenia dziecka dla rodziców, w celu wsparcia finansowego z tytułu narodzin, dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, pełni formę wsparcia edukacyjnego dla rodziców, których dzieci uczęszczają do szkoły w celu zrobienia wyprawki szkolnej. Ponadto istnieje szereg dodatków gwarantujących ciągłe wsparcie. Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego otrzymywany w przypadku opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, dodatek dla samotnie wychowującego rodzica stanowiący pomoc finansową dla panny, kawalera, osoby pozostającej w separacji orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu, osoby rozwiedzionej, wdowy lub wdowca, dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego mający na celu pomoc finansową dla dzieci niepełnosprawnych, czy też dodatek z tytułu zamieszkania bądź dojazdów dla dzieci uczących się poza miejscem zamieszkania. W Niemczech główną rolę pełni dodatek wychowawczy dla rodziców z niskimi dochodami. Roszczenia do niego mają rodzice, którzy mieszkają z małoletnimi dziećmi pod jednym dachem i których dochód pozwala na egzystowanie, lecz nie pokrywa wszystkich wydatków na dziecko. W Wielkiej Brytanii natomiast zasiłek dla rodzin pracujących z dziećmi i zasiłek dla osób pracujących o niskich dochodach. W pełni wprowadzone reprezentują wysoką różnorodność rządowego wsparcia dla dzieci. Zasiłki te zaprojektowane zostały w celu ułatwienia systemu finansowego wsparcia dla rodziców polegającego na wspomaganie dochodu rodziny.

Rozwiązania wybranych krajów wykazują zróżnicowanie co do celów, zasad, instrumentów, jak i uzyskanych efektów. Wynika to przede wszystkim z uwarunkowań o charakterze wewnętrznym. Każde państwo tworzy własną politykę rodzinną, w ramach szeroko sformułowanych zasad określonych w różnych dokumentach międzynarodowych. Tabela 2 przedstawia pieniądze świadczenia rodzinne i cechy poszczególnych systemów. Przedstawiony jest tam zasiłek rodzinny oraz zasiłek wychowawczy według trzech głównych cech (kryterium dochodowe uprawniające do pobierania powyższych świadczeń, okres na jaki powyższe świadczenia są udzielane i wysokość świadczeń) charakteryzujących te świadczenia w wybranych państwach członkowskich UE. W podobny sposób – ale już w formie nietabelarycznej – w dalszej

części opracowania zaprezentowano świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka.

Tabela 2. Pieniężne świadczenia rodzinne (zasilek rodzinny, zasilek wychowawczy) w Polsce, Niemczech i Wielkiej Brytanii. Cechy systemów

Polska	Niemcy	Wielka Brytania
Rodzaj świadczenia – zasilek rodzinny <i>Kryterium dochodowe</i>		
<p>Jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 504,00 zł.</p> <p>W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasilek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 583,00 zł.</p>	<p>Do 18. roku życia dzieci otrzymują zasilek rodzinny bez ograniczeń. Na dziecko powyżej 18. roku trzeba dostarczyć zaświadczenie, że się dalej uczy. Nie może też mieć ono miesięcznych dochodów wyższych (dotatkowa praca, stypendium itp.) niż 7 680 euro rocznie.</p>	<p>Zasilek rodzinny dla rodziców wychowujących dzieci, płacony jest na każde dziecko niezależnie od dochodów i oszczędności.</p>
Rodzaj świadczenia – zasilek rodzinny <i>Okres wypłaty</i>		
<p>Zasilek rodzinny przysługuje osobom, do ukończenia przez dziecko 18. roku życia lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia, albo 24. roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.</p>	<p>Do ukończenia 18. roku życia zasilek rodzinny przysługuje wszystkim dzieciom. Dziecko powyżej 18. roku życia może dostawać zasilek rodzinny do ukończenia 27. roku życia pod warunkiem, że: uczy się, przerwa między jedną nauką a drugą nie trwa dłużej niż 4 miesiące, nie może kontynuować nauki ze względu na brak miejsc,</p>	<p>Zasilek rodzinny przysługuje jeżeli wychowuje się dziecko, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ma poniżej 16 lat, - ma poniżej 19 (16, 17 lub 18) lat i uczy się, - jest pomiędzy 16. a 17. rokiem życia, które właśnie skończyło szkołę i zarejestrowało się w agencji pośrednictwa pracy, takiej jak: Careers Service, Connexions Service, Ministry

Zasiłek rodzinny przysługuje osobie uczącej się lub studiującej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia	odbywa dobrowolną służbę. Jeżeli dziecko uczy się zasiłek rodzinny jest płacony do końca 21. roku życia, jeżeli dziecko nie podjęło żadnej pracy. Przy wszystkich wymienionych wypadkach należy zwrócić uwagę na dochody dziecka, które nie mogą przekroczyć pewnej granicy. Dziecko może otrzymywać zasiłek rodzinny nawet powyżej 27. roku życia jeżeli, jest niepełnosprawne.	of Defence, Department for Employment and Learning (Irlandia Północna), Education and Library Board (Irlandia Północna). Dziecko takie musi aktywnie szukać pracy lub szkolenia w celu uzyskania pracy (jednocześnie nie może już pracować lub być na szkoleniu, za który płacony jest zasiłek tzw. <i>training allowance</i>).
---	--	--

Rodzaj świadczenia – zasiłek rodzinny
Wysokość świadczenia

1) 48,00 zł na dziecko do ukończenia 5. roku życia; 2) 64,00 zł na dziecko powyżej 5. roku życia do ukończenia 18. roku życia; 3) 68,00 zł na dziecko powyżej 18. roku życia do ukończenia 24. roku życia.	Na pierwsze dziecko 154 €, na drugie dziecko 154 €, na trzecie dziecko 154 €, na każde następne dziecko 179 €.	Dla pierwszego (najstarszego) dziecka kwota zasiłku wynosi 16,50 £ tygodniowo. Dla każdego następnego dziecka kwota zasiłku wynosi 11,05 £ tygodniowo.
---	--	---

Rodzaj świadczenia – zasiłek wychowawczy
Kryterium dochodowe

Przysługuje w formie dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.	<p><i>Regelbetrag</i> Przez pierwsze 6 miesięcy życia dziecka granica dochodu dla małżeństwa z jednym dzieckiem wynosi 30 000 € rocznie (nie może przekroczyć tej sumy). W przypadku rodzica samotnie wychowującego dziecko granica dochodu, której nie można przekroczyć to 23 000 € rocznie.</p> <p><i>Budget</i> Dla małżeństwa z jednym dzieckiem granica dochodu wynosi 22 086 € rocznie. W przypadku rodzica samotnie wychowującego</p>	
--	---	--

	<p>dziecko granica dochodu, której nie można przekroczyć to 19 086 € rocznie. Granice te zwiększają się z każdym następnym dzieckiem o 3 140 € rocznie. Po skończeniu 7. miesiąca życia dziecka roczna granica dochodu dla pary małżeńskiej z jednym dzieckiem wynosi 16 500 €.</p> <p>W przypadku rodzica samotnie wychowującego dziecko granica dochodu, której nie można przekroczyć to 13 500 € rocznie. Granice te zwiększają się z każdym następnym dzieckiem o 3 140 €.</p> <p>W przypadku <i>Regelbetrag</i> jest zmniejszany o 5,2%, natomiast w przypadku opcji <i>Budget</i> zasiłek wychowawczy jest zmniejszany o 7,2%.</p>	
<p>Rodzaj świadczenia – zasiłek wychowawczy Okres wypłaty</p>		
<p>Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli dziecko pozostaje pod jego faktyczną opieką, uprawnionemu do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres 24 miesięcy kalendarzowych; 36 miesięcy kalendarzowych – jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu; 72 miesiące kalendarzo-</p>	<p>Jeżeli dochód rodziców uwzględniony w granicach dochodów wyznaczonych przez ustawę o zasiłku wychowawczym nie jest przekroczony to dodatek przysługuje im na każde dziecko w wysokości 300 €. Wtedy rodzice mogą ubiegać się o ten dodatek od dnia urodzenia dziecka aż do drugich urodzin dziecka czyli skończenia przez dziecko 24. miesiąca życia.</p> <p>Jeżeli zdecydują się na opcję <i>Budget</i> to mogą wtedy otrzymać dodatek w kwocie 450 €, ale okres jego pobierania kończy się</p>	

wych – jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.	z momentem skończenia przez dziecko 12. miesiąca życia.	_____
Rodzaj świadczenia – zasiłek wychowawczy <i>Wysokość świadczenia</i>		
Dodatek przysługuje w wysokości 400,00 zł miesięcznie	<i>Regelbetrag</i> 300 € <i>Budget</i> 450 €	_____

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę pierwsze z porównywanych świadczeń czyli zasiłek rodzinny należy stwierdzić, iż tylko w Polsce jego otrzymywanie uwarunkowane jest od dochodu. W Niemczech do 18. roku życia zasiłek rodzinny przysługuje na każde dziecko, dopiero po ukończeniu 18. roku życia stawiane są pewne wymogi warunkujące dalsze otrzymywanie zasiłku. Podobnie sytuacja przedstawia się w Wielkiej Brytanii, gdzie do 18. roku życia zasiłek rodzinny płacony jest na każde dziecko niezależnie od dochodów i oszczędności. Już w tym momencie należy zauważyć, że uwarunkowania niemieckie i angielskie pozwalają na otrzymywanie zasiłku rodzinnego każdemu z rodziców posiadających dzieci. W Polsce wprowadzone kryterium dochodowe znacznie ogranicza liczbę odbiorców zasiłku rodzinnego. Oczywiście istnieje zapis mówiący, że w przypadku gdy dochód rodziny lub dochód osoby uczącej się przekracza kwotę uprawniającą daną rodzinę lub osobę uczącą się do zasiłku rodzinnego, o kwotę niższą lub równą kwocie odpowiadającej najniższemu zasiłkowi rodzinnemu przysługującemu w okresie, na który jest ustalany, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku kalendarzowym zasiłek rodzinny nie przysługuje². Jednakże i w tym zapisie są pewne uwarunkowania, które często powodują, że czasami przy przekroczeniu kryterium dochodowego nawet o 1 zł powoduje odmowę przyznania zasiłku rodzinnego. Okres wypłaty zasiłku rodzinnego uzależniony jest w każdym państwie od wieku dziecka. W Polsce zasiłek rodzinny jest przyznawany do 18. roku życia, gdy dziecko kontynuuje naukę to do 21. roku życia, natomiast gdy kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności to do 24. roku życia. W Niemczech zasiłek rodzinny

² Art. 5 ust. 3 *Ustawy o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku.*

przysługuje do 18. roku życia, zaś gdy dziecko się uczy zasiłek jest płacony nawet do końca 27. roku życia. W Niemczech sytuacja przedstawia się korzystniej niż w Polsce z tego względu, że gdy dziecko jest niepełnosprawne zasiłek może być płacony nawet powyżej 27. roku życia. W Wielkiej Brytanii zasiłek rodzinny przysługuje do 18. roku życia dziecka. Jeżeli chodzi o okres wypłaty zasiłku rodzinnego najlepsze uwarunkowania występują w Niemczech. Zasiłek rodzinny w tym państwie jest przyznawany na najdłuższy okres czasu. Spowodowane to jest przede wszystkim szeroko rozbudowaną polityką rodzinną w Niemczech, a także dużą dbałością o dzieci niepełnosprawne, które w ramach polityki rodzinnej znajdują się pod szczególną opieką. Następnie przedstawiona jest w tabeli wysokość świadczenia w poszczególnych państwach. Wysokość zasiłku rodzinnego w Polsce od 1 września 2006 roku uzależniona jest od wieku dziecka i wynosi 12,2 euro dla dziecka do ukończenia 5. roku życia, 16,2 euro na dziecko powyżej 5. roku życia do ukończenia 18. roku życia i 17,2 euro na dziecko w wieku powyżej 18. roku życia do ukończenia 24. roku życia. W Niemczech wysokość zasiłku rodzinnego uzależniona jest od ilości dzieci w rodzinie i kształtuje się następująco: na pierwsze, drugie i trzecie dziecko zasiłek rodzinny przysługuje w kwocie 154 euro miesięcznie, a na czwarte i każde następne dziecko w kwocie 179 euro miesięcznie. W Wielkiej Brytanii kwota zasiłku rodzinnego też uzależniona jest od ilości dzieci w rodzinie i przysługuje w wysokości 96 euro na pierwsze dziecko i 64 euro dla każdego następnego dziecka. W powyższym porównaniu widzimy jak wielka jest rozbieżność w wysokości przyznawanego zasiłku rodzinnego w poszczególnych państwach. *Kindergeld* to niemiecki odpowiednik zasiłku rodzinnego w Polsce – przysługuje on i obowiązuje na terenie Niemiec. W Niemczech wynosi on 154 euro miesięcznie, czyli 1 848 euro rocznie, na dziecko. Jest to piętnaście razy więcej niż w Polsce. Wielodzietne rodziny, mające więcej niż 3 dzieci, otrzymują na czwarte dziecko i każde następne po 179 euro miesięcznie, co stanowi 2 148 euro rocznie. *Child Benefit* to brytyjski odpowiednik zasiłku rodzinnego w Polsce. Rocznie na dziecko przysługuje w wysokości 1 152 euro, na kolejnie dzieci wysokość zasiłku rodzinnego wynosi 64 euro miesięcznie co daje kwotę 768 euro rocznie. W Polsce na najmłodsze dziecko czyli do 5 roku życia roczna kwota zasiłku rodzinnego wynosi 146 euro. W tym momencie widać jak olbrzymia jest różnica w wysokości przyznawanego zasiłku rodzinnego. Miesięczna kwota zasiłku rodzinnego na jedno dziecko w Niemczech jest o 8 euro wyższa od rocznej kwoty zasiłku rodzinnego w Polsce. Jak wspomniano wyżej miesięczna kwota zasiłku rodzinnego na pierwsze dziecko wynosi 96 euro i jest zaledwie o 50 euro niższa od rocznej kwoty otrzymywanego zasiłku rodzinnego na najmłodsze dziecko w Polsce. Porów-

nanie to pokazuje jak dalece pod względem wysokości zasiłku rodzinnego odbiega Polska od pozostałych krajów UE.

Kolejny fragment Tabeli 2 przedstawia zasiłek wychowawczy w wybranych państwach UE. W Polsce przysługuje on w formie dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego. Dlatego też, jeżeli rodzice spełniają kryterium dochodowe uprawniające do otrzymywania zasiłku rodzinnego, mogą się ubiegać o dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego. W Niemczech sytuacja kształtuje się całkiem inaczej. Występują dwie formy zasiłku wychowawczego: *Regelbetrag* i *Budget*. Otrzymywanie zasiłku uzależnione jest od dochodu rodziców. Przy opcji *Regelbetrag* przez pierwsze 6 miesięcy życia dziecka granica dochodu dla małżeństwa z jednym dzieckiem wynosi 30 000 euro rocznie (nie może przekroczyć tej sumy). W przypadku rodzica samotnie wychowującego dziecko granica dochodu, której nie można przekroczyć to 23 000 euro rocznie. Przy opcji *Budget* dla małżeństwa z jednym dzieckiem granica dochodu wynosi 22 086 euro rocznie. W przypadku rodzica samotnie wychowującego dziecko granica dochodu, której nie można przekroczyć to 19 086 euro rocznie. Granice te zwiększają się z każdym następnym dzieckiem o 3 140 euro rocznie. Po skończeniu 7. miesiąca życia dziecka roczna granica dochodu dla pary małżeńskiej z jednym dzieckiem wynosi 16 500 euro. W przypadku rodzica samotnie wychowującego dziecko granica dochodu, której nie można przekroczyć to 13 500 euro rocznie. Granice te zwiększają się z każdym następnym dzieckiem o 3 140 euro. W przypadku *Regelbetrag* jest zmniejszany o 5,2%, natomiast w przypadku opcji *Budget* zasiłek wychowawczy jest zmniejszany o 7,2%. W Wielkiej Brytanii zasiłek wychowawczy nie występuje. Jak już wyżej wspomniano w kraju tym występuje jedynie zasiłek macierzyński. Po urodzeniu dziecka matce przysługuje urlop macierzyński w ilości 14 tygodni. Wysokość zasiłku macierzyńskiego wynosi 90% wynagrodzenia przez 6 tygodni, a po 6 tygodniach pobierana jest kwota zryczałtowana. Jeżeli chodzi o okres wypłaty zasiłku wychowawczego – w Polsce przysługuje przez okres nie dłuższy niż: 24 miesiące kalendarzowe, 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu, 72 miesiące kalendarzowe, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności. W Niemczech okres wypłaty wynosi – przy opcji *Regelbetrag* od dnia urodzenia dziecka aż do drugich urodzin dziecka, czyli skończenia przez dziecko 24. miesiąca życia. Natomiast przy opcji *Budget* do momentu skończenia przez dziecko 12. miesiąca życia. Jeżeli chodzi o wysokość świadczenia, w Polsce kwota dodatku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego wynosi 101 euro

miesięcznie. W Niemczech wysokość zasiłku wychowawczego wynosi 300 euro miesięcznie dla opcji *Regelbetrag* lub 450 euro miesięcznie dla opcji *Budget*. Jak da się zauważyć analizując powyższe informacje, występuje duże zróżnicowanie zarówno w kryterium uprawniającym do otrzymywania zasiłku wychowawczego, okresie wypłaty, jak i wysokości świadczenia. Jeżeli chodzi o zasiłek wychowawczy Polska nie wypada w tym porównaniu najgorzej, jednakże kwotowo odbiega od Niemiec. Kwota miesięcznego zasiłku wychowawczego w Niemczech jest 3 lub 4 razy wyższa (w zależności od opcji) od kwoty miesięcznego świadczenia w Polsce. W Polsce rolą urlopu wychowawczego jest stworzenie warunków umożliwiających rodzicom lub opiekunom sprawowanie osobistej opieki nad małym dzieckiem, natomiast rolą zasiłku wychowawczego – wsparcie pieniężne w tym okresie. W Niemczech zasiłek wychowawczy jest to rodzaj zapomogi dla rodziny finansowany z podatków, przyznawany w celu zapewnienia warunków wychowawczych dziecka.

Oprócz zasiłku rodzinnego i zasiłku wychowawczego pieniężne świadczenia rodzinne obejmują również **świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka**. W Polsce świadczenie to występuje w formie dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i formie zaliczki alimentacyjnej. Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka, podobnie jak w przypadku dodatku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, przysługuje, jeżeli świadczeniobiorca spełnia warunki uprawniające do otrzymywania zasiłku rodzinnego plus dodatkowe warunki do otrzymywania dodatku. Pomoc państwa w postaci zaliczki alimentacyjnej adresowana jest do dzieci uprawnionych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna, jeżeli dziecko: jest wychowywane przez osobę samotnie wychowującą dziecko, jest wychowywane przez osobę pozostającą w związku małżeńskim z osobą, która przebywa w zakładzie karnym powyżej 3 miesięcy albo jest całkowicie ubezwłasnowolniona, jest osobą uczącą się, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych. Dziecko uprawnione do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna, wychowywane przez osobę pozostającą w związku małżeńskim, nabywa prawo do zaliczki przez okres jednego roku, jeżeli osoba pozostająca w związku małżeńskim złożyła do sądu pozew o separację albo rozwód i spełnione są pozostałe warunki określone w ustawie. W Niemczech świadczenie z tytułu samotnego wychowywania dziecka występuje w formie zasiłku dla samotnie wychowującego rodzica. Nie ma określonego kryterium dochodowego warunkującego otrzymywanie powyższego zasiłku. Jedynie do wiadomości urzędu opieki społecznej podawany jest stan majątkowy rodzica. W Wielkiej Brytanii nato-

miast świadczenia z tytułu samotnego wychowywania dziecka występują w postaci: dodatku na utrzymanie dziecka i dodatku dla owdowiałego rodzica. W obydwu przypadkach nie występuje jednolite kryterium dochodowe uprawniające do pobierania dodatków. W przypadku dodatku na utrzymanie dziecka jego otrzymywanie zależne jest od dochodów rodzica, który nie mieszka z dzieckiem, rozpatrywane indywidualnie. Natomiast w przypadku dodatku dla owdowiałego rodzica brane jest pod uwagę płacenie składek przez nieżyjącego partnera do Narodowego Funduszu Ubezpieczeniowego.

Jeżeli chodzi o okres wypłaty, dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje tak samo jak zasiłek rodzinny, ponieważ jest dodatkiem do zasiłku rodzinnego, chyba że zmienią się inne warunki uprawniające do dodatku. Zaliczka alimentacyjna przysługuje: do ukończenia 18. roku życia lub do ukończenia 24. roku życia, w przypadku gdy dziecko uczy się lub studiuje.

W przypadku zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka w Niemczech płacony jest najdłużej przez 72 miesiące. Wypłacanie pieniędzy z tytułu zasiłku kończy się w momencie, kiedy dziecko zaczyna 12. rok życia. W przypadku gdy zasiłek nie został wypłacony przez pełne 72 miesiące, a granica 12. roku życia dziecka jest przekroczona, to zasiłek nie jest wypłacany dalej. W przypadku Wielkiej Brytanii okres wypłaty dodatku na utrzymanie dziecka, jak i dodatku dla owdowiałego rodzica określany jest indywidualnie.

Jeżeli chodzi o wysokość świadczenia, w Polsce dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje w wysokości 43 euro (170,00 zł) miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 86 euro (340,00 zł) na wszystkie dzieci (maksymalnie może być przyznany na dwoje dzieci). W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 20 euro (80,00 zł) na dziecko, nie więcej jednak niż o 40 euro (160,00 zł) na wszystkie dzieci. W przypadku gdy dochód rodziny nie przekracza 50% kwot, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2, kwotę dodatku zwiększa się o 12 euro (50,00 zł) na dziecko, nie więcej jednak niż o 24 euro (100,00 zł) na wszystkie dzieci.

Natomiast zaliczka alimentacyjna przysługuje do wysokości świadczenia alimentacyjnego, nie więcej jednak niż:

- 1) gdy w rodzinie jest jedna lub dwie osoby uprawnione do zaliczki – 43 euro (170,00 zł) dla osoby uprawnionej albo 63 euro (250,00 zł), jeżeli osoba ta legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;

- 2) gdy w rodzinie jest trzy lub więcej osób uprawnionych do zaliczki – 30 euro (120,00 zł) dla osoby uprawnionej albo 43 euro (170,00 zł), jeżeli osoba ta legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

W przypadku gdy dochód rodziny nie przekracza 50% kwoty 147 euro (583,00 zł), tj. 73 euro netto na osobę (291,50 zł) kwotę zaliczki zwiększa się do:

- 1) w przypadku gdy w rodzinie jest jedna lub dwie osoby uprawnione do zaliczki – 75 euro (300,00 zł) dla osoby uprawnionej albo 96 euro (380,00 zł), jeżeli osoba ta legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 2) w przypadku gdy w rodzinie są trzy osoby, lub więcej, uprawnione do zaliczki – 63 euro (250,00 zł) dla osoby uprawnionej albo 75 euro (300,00 zł), jeżeli osoba ta legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o znacznym stopniu.

W Niemczech wysokość zasiłku dla samotnie wychowującego rodzica zależy od wieku dziecka. W starych regionach (*alte bundeslander*) wynosi: dla dzieci do 6. roku życia 127 euro miesięcznie, dla dzieci od 7. do 12. roku życia 170 euro miesięcznie. W nowych regionach (*neue bundeslander*): dla dzieci do 6. roku życia 111 euro miesięcznie, dla dzieci od 7. do 12. roku życia 151 euro miesięcznie.

W Wielkiej Brytanii wysokość dodatku na utrzymanie dziecka ustalana jest indywidualnie w zależności od dochodu rodzica, który nie mieszka z dzieckiem, natomiast wysokość dodatku dla owdowiałego rodzica wynosi 478 euro miesięcznie.

W Polsce świadczenia na rzecz rodzica samotnie wychowującego dziecko mają szczególnie na celu wsparcie pieniężne dla rodziców osamotnionych wychowujących dzieci. W Niemczech zasiłek dla samotnie wychowującego rodzica oferuje przejściową pomoc w trudnej sytuacji życiowej lub wychowawczej – nawet przy nieznanym ojcostwie. Ponadto utrata dochodu dotycząca samotnego wychowywania (brak dochodu współmałżonka) jest dzięki zasiłkowi dla samotnie wychowującego rodzica przynajmniej częściowo wyrównywana. W Wielkiej Brytanii chodzi przede wszystkim o rekompensatę z powodu braku drugiego z rodziców.

Jak wynika z powyższych informacji, występuje olbrzymia rozbieżność zarówno w kryterium dochodowym, okresie wypłaty, jak i wysokości świadczeń z tytułu samotnego wychowywania dziecka. Pod względem wysokości świadczenia najlepiej wypada w tym porównaniu Wielka Brytania, a zaraz za nią Niemcy. Wysokości świadczeń w tych krajach są kilka, a nawet kilkanaście razy wyższe niż w Polsce. Ponadto zarówno w Niemczech, jak i w Wielkiej Brytanii świadczenia otrzymuje każdy samotny rodzic. W Polsce panna

z dzieckiem nie mająca zasądzonych alimentów na dziecko nie ma uprawnień do jakiegokolwiek świadczenia.

W każdym z wymienionych państw przedstawione świadczenia mają na celu pomoc rodzinom, ale ich rola w zależności od kraju jest inna. W Polsce przede wszystkim chodzi o wsparcie pieniężne dla rodzin i częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. W Niemczech przede wszystkim świadczenia oferują przejściową pomoc w trudnej sytuacji życiowej lub wychowawczej, pomoc ta ma doprowadzić rodziny do usamodzielnienia się bądź wyjścia z chwilowej sytuacji kryzysowej. W Wielkiej Brytanii świadczenia stanowią dodatkowe wsparcie dla wszystkich rodzin wychowujących i utrzymujących dzieci.

Literatura:

Encyklopedia powszechna PWN, T. 4, Warszawa 1985.

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, Dz. U. 2003 Nr 228, poz. 2255; zm.: Dz. U. 2004 Nr 35, poz. 305, art. 3, pkt 16.

Balcerzak-Paradowska B., *Rodzina i polityka rodzinna na przełomie wieków*, Warszawa 2004.

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, Dz. U. 2003 Nr 228, poz. 2255.

Ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, Dz. U. 2005 Nr 86, poz. 732.